

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

УВАЖАЄМО НА ВАШЕ ПІДТРИМАННЯ

УВАЖАЄМО НА ВАШЕ ПІДТРИМАННЯ

15840/0/2-15 від 22.09.15

Верховна Рада України

На виконання пункту 2 постанови Верховної Ради України від 15 липня 2015 р. № 621-VIII “Про проведення парламентських слухань на тему: “Розвиток підприємництва в Україні та підтримка малого і середнього бізнесу” Кабінет Міністрів подає на парламентські слухання інформаційно-аналітичні матеріали.

Доповідачем на парламентських слуханнях визначено Міністра економічного розвитку і торгівлі Абронавичуса А., співдоповідачами — Голову Державної регуляторної служби Ляпіну К. М., бізнес-омбудсмена Шемету А.

Додаток: на 22 арк.

Прем'єр-міністр України

Арсеній ЯЦЕНЮК

ЗАТВЕРДЖУЮ

Прем'єр-міністр України

А. П. ЯЦЕНЮК

22 вересня 2015 року

СПИСОК

посадових осіб, яких запрошено до лоджі Уряду
Верховної Ради України на парламентські слухання
на тему "Розвиток підприємництва в Україні
та підтримка малого і середнього бізнесу"

АБРОМОВИЧУС
Айварас

— Міністр економічного розвитку і торгівлі

ЯРЕСЬКО
Наталія

— Міністр фінансів

ПЕТРЕНКО
Павло Дмитрович

— Міністр юстиції

ЛЯПНА
Ксенія Михайлівна

— Голова Державної регуляторної служби

НАСІРОВ
Роман Михайлович

— Голова Державної фіскальної служби

КЛИМЕНКО
Юлія Леонідівна

— заступник Міністра економічного розвитку і торгівлі

ЗАГОРОДНІЙ
Володимир Петрович

— перший заступник Голови Державної регуляторної служби

МИРОШНИЧЕНКО
Олег Миколайович

— заступник Голови Державної регуляторної служби

ШЕМЕТА
Альгірдас

— бізнес-омбудсмен

Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань на тему: "Розвиток підприємництва в Україні та підтримка малого і середнього бізнесу"

Здійснивши свій геополітичний вибір в напрямку асоціації з країнами Європейського союзу, Україна взяла на себе зобов'язання щодо поліпшення умов ведення бізнесу і наближення до європейської політики у сфері розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва (МСП) на основі принципів Акту з питань малого бізнесу для Європи.

Разом з тим, Україна на сьогодні не використовує повною мірою потенціал малого та середнього бізнесу, в тому числі у забезпеченні зайнятості, впровадженні інновацій та посиленні конкуренції, що у кінцевому підсумку уповільнює зростання економіки.

Розвиток вітчизняної економіки у 2014—2015 роках відбувається під впливом дії стримуючих чинників економічного та геополітичного середовища¹:

- скорочення ВВП у 2014 році становило 6,8 % (за підсумком ІІ кварталу 2015 року — скорочення на 14,7 %);
- зростання індексу споживчих цін у 2014 році становило 24,9 % (у серпні 2015 року до грудня 2014 року — 38,2 %);
- офіційний курс гривні у 2014 році девальгував відносно долара США на 97,3 % США (у січні-серпні 2015 року — на 37,9 %);
- зростання номінальної заробітної плати на 6 % у 2014 році, при цьому її реальний рівень знизився на 6,5 % (у січні—липні 2015 року — на 16,7 % та 23,7 % відповідно);
- рівень безробіття (за методологією МОП) зріс до 9,3 % населення у віці 15-70 років (у І кварталі 2015 року — 9,6 %);

Довідково. У 2014 році офіційно зареєстровані у Державній службі зайнятості України були лише 458,6 тис. безробітних осіб (станом на кінець липня 2015 року — 427,5 тис. осіб).

- капітальні інвестиції зменшилися на 24,1 % (у І півріччі 2015 року — на 9,2 %);

Довідково. Частка банківських та інших позик в джерелах фінансування інвестицій зменшилась в 1,5 рази (з 13,2 % до 8,8 %).

- фінансовий результат діяльності підприємств у 2014 році був від'ємним і становив 408 млрд. грн., а частка збиткових підприємств зросла до 40,1 % (у І півріччі 2015 року — 232,6 млрд. грн. та 42,3 % відповідно);

- експорт товарів та послуг² у 2014 році скоротився на 20,1 %, а імпорт товарів та послуг — на 27,4 % (у січні-липні 2015 року — на 33 % та 36,5 % відповідно);

Довідково. Експорт до Російської Федерації, яка раніше була основним споживачем вітчизняної продукції, у 2014 році скоротився на 33,7 %. Лише частково ці втрати були компенсовані переорієнтацією на європейський ринок (експорт до ЄС зріс на 1,5 %).

- загальний державний борг (прямий та гарантований)³ у 2014 році зріс майже вдвічі до 1,1 трлн. грн., і по відношенню до ВВП збільшився з 40,2 % до 70,3 %;
- рівень тінзації економіки України⁴ у 2014 році становив 41 % від офіційного ВВП (в І кварталі 2015 року рівень тінзації зріс до 47 %).

Економічні результати 2014—2015 років негативно відобразились на показниках сектору МСП, про що свідчать попередні звітні статистичні дані.

Для закладення основ стабільного розвитку Урядом приділяється значна увага забезпеченню макроекономічної стабільності, підвищенню довіри інвесторів та зменшенню інфляційних очікувань.

Важливим фактором для розвитку країни залишається фінансова допомога міжнародних партнерів. Так, у 2015 році МВФ затвердив програму кредитування України на загальну суму 17,5 млрд. дол. США⁵. Крім того, Європейським союзом заплановано виділити 11 млрд. євро на реалізацію програми підтримки⁶.

Провідні міжнародні індекси дають різні оцінки стану економіки України (додаток 1): від помірних до негативних (значна різноманітність спостерігається й між складовими індексів). Україна посідає 162 місце з 178 можливих в рейтингу Index of Economic Freedom (IEF, Індекс економічної свободи, оприлюднений Heritage Foundation у 2015 році). Деякими рейтингами України відводиться дещо краща позиція. Зокрема, в Doing Business (DB, рейтинг Ведення бізнесу, оприлюднений групою Світового банку у 2015 році), який оцінює регуляторне середовище та адміністративне навантаження діяльності МСП, Україну розміщено на 96-й позиції з 189 можливих (у 2014 році Україна посідала 112 місце). В рейтингу Bertelsmann Stiftung Transformation Index (BTI, оприлюднений Bertelsmann Foundation у 2014 році), який оцінює розвиток перехідних економік в напрямку розвитку демократії та ринкової економіки, Україна посіла 57 позицію зі 129 можливих. Відповідно до Global Competitiveness

² За даними Національного банку України (КПББ).

³ За даними Міністерства фінансів України.

⁴ Розрахунки Мінекономрозвитку, оприлюднені на офіційному веб-сайті Мінекономрозвитку у публікації "Тенденції тіншової економіки в Україні (І квартал 2015 року)".

⁵ Прес-реліз Міжнародного валютного фонду від 12.02.2015.

⁶ За даними Представництва Європейського Союзу в Україні від 05.03.2015.

Index⁷ (GCI, оприлюднений World Economic Forum у 2014 році), Україна посідає 76 позицію з 144 можливих.

Різні оцінки у рейтингах частково пояснюються специфікою сфер, які вони охоплюють. Так, рейтинг DB та IEF сфокусовані на підприємницькій діяльності, тоді як рейтинги GCI та ВПІ враховують також інші аспекти соціально-економічного середовища, такі як інфраструктура, освіта, охорона здоров'я тощо.

За результатами щоквартального опитування вітчизняних підприємств, яке проводить Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, у I кварталі 2015 року⁷ 43 % респондентів оцінили бізнес-клімат в Україні як несприятливий і лише для 5 % він був сприятливим.

Відповідно до результатів цього опитування, до найбільших проблем підприємців належать:

- Недостатній попит на продукцію (близько 60 % респондентів відзначили цю проблему). Причиною є низька купівельна спроможність та низька конкурентоспроможність підприємств.
- Надмірне оподаткування. Майже 43 % респондентів відзначили цю перешкоду. Рівень податкового навантаження в Україні перевищує рівень податкового навантаження більшості інших країн, що розвиваються (за даними МВФ, World Economic Outlook, April 2015). З іншого боку, для підприємців важливими є питання адміністрування податків, а також проблеми, пов'язані з відшкодуванням ПДВ.
- Несприятливий регуляторний клімат та високий регуляторний тиск. Ці перешкоди були названі 35,9 % та 19 % респондентів відповідно.

Разом з тим, до цього переліку варто додати низку інших проблем, переважно політичного характеру, виділених під час складання Global Competitiveness Index (GCI, оприлюднений World Economic Forum у 2014 році):

1. Корупція (17,8 %).
2. Політична нестабільність (14 %).
3. Доступ до фінансування (13,9 %).
4. Нестабільність уряду (10,5 %).
5. Неefективність бюрократії (8,8 %).

Водночас значною є проблема доступу суб'єктів МСП до міжнародних ринків збуту. Так, лише 11,7 % малих та 19,9 % середніх підприємців експортують свою продукцію (товари, послуги). Для порівняння, чверть європейських суб'єктів МСП є експортерами.

Правові та економічні засади державної політики у сфері підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва в Україні

⁷ За даними проєкту "Ділова думка" Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, 2015.

⁸ За даними дослідження Світового банку "Business Environment and Enterprise Performance Survey 2013".

визначено Законом України від 22.03.2012 № 4816 "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні". З прийняттям цього Закону було внесено зміни до Господарського кодексу України в частині визначення понять суб'єктів великого, малого, середнього підприємництва та мікропідприємництва, які приведено у відповідність до законодавства Європейського Союзу.

У 2013 році на виконання програми "Мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва" з Державного бюджету було виділено 10,3 млн. грн. В рамках цієї програми суб'єкти малого підприємництва мали змогу отримати кредит для відкриття власної справи або для виробництва, переробки і збуту виробленої продукції, придбання техніки, обладнання, новітніх технологій, будівництва і реконструкції виробничих приміщень (середня вартість кредиту становила 250 тис. грн.). Мікрокредити надавались через Український фонд підтримки підприємства шляхом проведення конкурсу бізнес-планів. У 2013 році було видано 37 мікрокредитів на суму 9,0 млн. грн., з них 20 мікрокредитів фізичним особам — підприємцям (ФОП) на загальну суму 4,9 млн. грн. та 17 мікрокредитів — юридичним особам на загальну суму 4,1 млн. грн.

На 2014 рік також передбачалось фінансування з Державного бюджету програми "Мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва" у розмірі 10,3 млн. грн. Однак, відповідно до Закону України від 31.07.2014 № 1622 "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2014 рік" фінансування даної програми не здійснювалось.

В умовах жорсткої економії бюджетних коштів у 2015 році мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва також не передбачено.

На регіональному рівні підтримка розвитку малого та середнього підприємництва здійснюється через реалізацію відповідних регіональних та місцевих програм, які фінансуються з місцевих бюджетів.

Законом України від 28.12.2014 № 71 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи" введено обов'язкове використання реєстраторів розрахункових операцій (РРО) платниками єдиного податку II—III груп (крім платників, що здійснюють продаж товарів на ринках і через засоби пересувної мережі). Ці норми мали набрати чинності з 01.01.2016 для платників єдиного податку II групи та з 01.07.2015 — для III групи.

За численними зверненнями підприємців та їх громадських об'єднань Державною регуляторною службою України здійснено аналіз витрат суб'єктів МСП на виконання норми законодавства щодо застосування РРО (Європейська методика SME-test для першого року

впровадження), що підтвердив суттєве збільшення фінансового навантаження на суб'єктів підприємництва, зокрема для платників єдиного податку II групи не менш як 4,7% річного обсягу доходу (чим дрібніший суб'єкт підприємництва, тим відносно дорожче йому обходиться застосування РРО).

З метою врегулювання окремих проблемних питань, пов'язаних з введенням РРО, прийнято Закон України від 01.07.2015 № 569 "Про внесення змін до Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" (щодо державних гарантій суб'єктам господарювання у застосуванні ними реєстраторів)". Згідно із Законом РРО не використовують платники єдиного податку першої групи, а також другої та третьої груп (ФОП) незалежно від обраного виду діяльності, в яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1 млн. грн.

Відповідно до статті 55 Господарського кодексу України до суб'єктів МСП належать суб'єкти господарювання (фізичні та юридичні особи), річний дохід яких не перевищує 50 млн. євро, а чисельність працівників не перевищує 250 осіб.

Особливості обліку діяльності суб'єктів МСП в Україні:

- Статистика охоплює лише ті суб'єкти господарювання, які подають звітність до органів статистики та податкового органу.
- Відсутні статистичні дані про динаміку зміни розміру підприємств, а також про їхній життєвий цикл. Відсутні також важливі показники, які стосуються діяльності ФОП. Хоча частка ФОП в загальному обсязі реалізації є відносно незначною, вони відіграють важливу роль у забезпеченні зайнятості населення.
- Граничні показники суб'єктів МСП за розміром річного доходу відповідають показникам ЄС, країни якого знаходяться на вищому рівні економічного розвитку. При цьому досить складно прослідкувати зміни, які відбуваються всередині якоїсь конкретної групи підприємців, особливо групи суб'єктів малого підприємництва.
- Величина річного доходу, відповідно до якого суб'єкт господарювання належить до суб'єктів МСП, встановлена в євро, що спричиняє істотні зміни в структурі МСП внаслідок курсових коливань гривні.

У 2013 році в Україні налічувалось понад 1,7 млн. суб'єктів МСП, з яких 1,33 млн. — ФОП (додаток 2), загалом в МСП було зайнято понад 7,3 млн. осіб (у секторі великого підприємництва налічувалось лише 659 підприємств, на яких було зайнято 2,4 млн. осіб, а обсяг реалізованої продукції становив 1,7 трлн. грн.).

В середньому приблизно половина всіх ФОП мають лише одного найманого працівника, а в багатьох немає найманих працівників

взагалі. Проблемаю є те, що діяльність значної частини ФОП дозволяє отримувати дохід, достатній лише для проживання, а не для розвитку. Проте такі підприємці за певних умов (чи підтримки) можуть зростати, а з іншого боку, навіть таке підприємництво має позитивний ефект, оскільки альтернативою є безробіття з його негативними наслідками, зокрема додатковим навантаженням на бюджет.

За попередніми даними⁹ у 2014 році було зафіксовано значне скорочення кількості підприємств, в тому числі середніх підприємств налічувалось 15,9 тис. (на 17,2 % менше, ніж у 2013 році) та 324,6 тис. малих підприємств (на 13,2 % відповідно), з яких 278,9 тис. складала мікропідприємства (на 12,4 % відповідно).

Кризові тенденції 2014 року негативно відобразилась на показниках зайнятості у сфері підприємництва. Так, на середніх підприємствах було зайнято 2,6 млн. осіб (на 12,1 % менше, ніж у 2013 році і складало 42,8 % від загальної кількості), на малих — 1,7 млн. осіб (на 16,7 % та 27,1 % відповідно), з них на мікропідприємствах — 0,7 млн. осіб. (на 9,2 % та 11,7 % відповідно).

Водночас, обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2014 році незначно зріс: у середніх підприємств до 1667,6 млрд. грн. (41,2 % від загального обсягу), у малих підприємств — до 694,4 млрд. грн. (17,2 % відповідно), з них у мікропідприємств — до 229,1 млрд. грн. (5,7 % відповідно).

За станом на 01.08.2015 забезпечено надходження єдиного податку від юридичних осіб у сумі 1191,3 млн. грн. (на 6,2 % більше, ніж у відповідному періоді попереднього року). ФОП сплачено єдиного податку в сумі 3724,9 млн. грн. (на 22,6 % більше відповідно).

При цьому кількість платників єдиного податку — юридичних осіб III групи за станом на 01.08.2015 становить 153,5 тис./осіб (на 3,5 тис. осіб більше, ніж за станом на 01.08.2014). Кількість ФОП, які застосовують спрощену систему оподаткування, на 01.08.2015 становить майже 957,6 тис. осіб (менше на 72 тис. осіб відповідно).

Станом на 01.08.2015 кількість платників єдиного податку, що обрали:

першу групу становить 156,4 тис. осіб (16,3 % від загальної кількості платників спрощеної системи оподаткування;

другу групу — 530,1 тис. осіб (55,4 % відповідно);

третю групу — 271,1 тис. осіб (28,3 % відповідно).

У 2013 році в Україні в середньому діяло близько 38 суб'єктів МСП в розрахунку на 1 тис. населення, при цьому у 2012 році в ЄС

⁹ Дані наведено без урахування показників фізичних осіб — підприємців (дані за 2014 рік будуть оприлюднені Державною службою статистики наприкінці 2015 році) та без урахування діяльності банків, бюджетних установ та без урахування зміни підприємствами основного виду економічної діяльності.

— близько 42 (додаток 3). Отже, поширення підприємництва в Україні є дещо нижчим за середній рівень ЄС.

Також, через те, що частина ФОП в Україні зареєстровані з метою зменшення суми сплачуваних податків, то “справжня” кількість незалежних підприємців є значно меншою і, відповідно, поширення підприємництва в Україні є значно нижчим від рівня ЄС.

З іншого боку, у 2014 році близько 4,5 млн. осіб працювали в неформальному секторі (2,5 млн. осіб працювали за наймом, а 2,1 млн. осіб — не за наймом). Тобто, частина з цих працівників є фактично найманими працівниками у МСП, а частина — фактично веде підприємницьку діяльність без офіційної реєстрації.

У більшості регіонів України налічується від 30 до 40 суб’єктів МСП в розрахунку на 1 тис. жителів. В п’яти регіонах України, в основному західних, налічується менше 30 суб’єктів МСП на 1 тис. жителів (додаток 4).

Найбільше суб’єктів МСП знаходиться в Києві (67,5 на 1 тис. жителів), тоді як Сумська область є регіоном з найнижчим рівнем розвитку МСП (25,4 на 1 тис. жителів).

Крім того, відносна кількість суб’єктів МСП є більшою в тих регіонах, де загальна чисельність жителів є також більшою, оскільки таким регіонам притаманна більша ємність ринку, що створює додаткові можливості для підприємницької діяльності. Ще однією причиною такої нерівномірності є більший розвиток промисловості (зокрема, великих підприємств) у східних регіонах.

Основні показники МСП (порівняння з країнами ЄС)

Частина МСП	Україна	ЄС 28	Словаччина	Польща	Німеччина
Кількість підприємців	99,8%	99,8%	99,9%	99,8%	99,5%
Чисельність зайнятих	59,8%	66,9%	71,2%	69,0%	60,9%
Обсяги продажів	52,2%	57,9%	62,7%	51,0%	53,8%

Джерело: Державна служба статистики України (2013 рік), Statistical office of the European Union (Eurostat, 2012).

Внесок сектора МСП в економіку України є співставним з показниками країн Європейського Союзу.

Проте, особливістю економіки України є порівняно невелика частка малого бізнесу, яка в 2013 році у валовій доданій вартості (ВДВ) становила 19,8% (в тому числі частка мікробізнесу — 8,7%). Це значно менше, ніж у ЄС, де частка малого бізнесу у ВДВ становила 39,4% (в тому числі мікробізнесу — 21,1%).

Менша різниця існує у кількості зайнятих у малому бізнесі. В Україні у 2013 році на підприємствах та у ФОП, що належать до

малого бізнесу, працювали 44,1% від числа всіх зайнятих у реальному секторі економіки (не враховуючи бюджетних установ), в тому числі 30% — у мікробізнесі. В ЄС відповідна частка становила 49,1%, в тому числі 28,7% — у мікробізнесі. Це означає, що продуктивність праці в малому бізнесі в Україні є значно нижчою, ніж у середньому бізнесі.

Переважає більшість суб’єктів МСП (891 тис. або ж близько 52% від усіх суб’єктів МСП, з яких ФОП становлять 87,6%) здійснюють свою діяльність у сфері торгівлі (додаток 5), яка не потребує значних інвестиційних вкладень та має низьку додану вартість. На другому місці за чисельністю діючих суб’єктів МСП знаходиться промисловість, в якій функціонує близько 121 тис. суб’єктів МСП (7%).

Довідково. В ЄС в середньому частка суб’єктів МСП, які працюють в сфері торгівлі, практично вдвічі менша і становить 28,5%, а другою за чисельністю суб’єктів МСП сферою є професійна, наукова та технічна діяльність, в якій зайнято майже 18% суб’єктів МСП (в Україні — 5,6%).

Окремі галузі економіки України представлені лише суб’єктами МСП. Зокрема, до них належить освіта, охорона здоров’я та надання інших видів послуг.

У секторі МСП (показники 2013 року) найбільша кількість зайнятих працівників та обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг)¹⁰ (додаток 6) сконцентрована у сфері торгівлі (22,6% та 29,7% відповідно). Також значна частина — у сфері промисловості (20,3% та 12,9% відповідно).

За період 2010—2013 років кількість суб’єктів МСП зменшилась майже на 462 тис. (на 21,1%) (додаток 7). Основною причиною такого зменшення були зміни в Податковому кодексі та зміни в порядку сплати єдиного соціального внеску. Це відбулось в основному за рахунок зменшення кількості фізичних осіб — підприємців на 476 тис. (на 26,4%), тоді як кількість юридичних осіб збільшилась на 14,4 тис. (на 3,8%). В той же час обсяг реалізованої продукції зріс за всіма категоріями суб’єктів МСП (додаток 8).

За попередніми даними¹¹ у 2014 році також було зафіксовано значне скорочення кількості суб’єктів господарювання, в тому числі середніх підприємств налічувалось 15,9 тис. (на 15,7% менше, ніж у 2013 році) та 324,6 тис. малих підприємств (на 13,2% менше

¹⁰ Аналіз здійснено лише по тим видам економічної діяльності, по яких наявні дані щодо МСП. Детальне пояснення міститься у примітці до Додатка 6.

¹¹ Дані наведено без урахування діяльності фізичних осіб — підприємців (дані за 2014 рік будуть оприлюднені Державною службою статистики України наприкінці 2015 року) та без урахування діяльності банків, бюджетних установ та без урахування зміни підприємствами основного виду економічної діяльності.

відповідно), з яких 278,9 тис. склали мікропідприємства (на 12,4 % менше відповідно).

Водночас, обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2014 році незначно зріс: у середніх підприємств до 1667,6 млрд. грн. (на 0,3 % порівняно з 2013 роком), у малих підприємств — до 694,4 млрд. грн. (на 3,6 % відповідно), з них у мікропідприємств — до 229,1 млрд. грн. (на 6 % відповідно).

На діяльність суб'єктів МСП впливають рішення органів влади як на національному, так і на регіональному рівнях.

До основних інституцій, які реалізують політику у сфері МСП належать:

- Міністерство економічного розвитку та торгівлі. Основні функції: забезпечення формування державної політики з питань розвитку підприємства, державної регуляторної політики, ліцензування, дозвільної системи, нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.
- Державна регуляторна служба. Основна функція: забезпечення реалізації державної регуляторної політики.
- Український фонд підтримки підприємства. Основна функція: реалізація кредитно-гарантійних механізмів фінансування суб'єктів малого підприємства.
- Центри зайнятості. Забезпечують потенційних підприємців навчанням, та надають одноразову фінансову допомогу на започаткування бізнесу.

• Регіональні органи влади. Основна функція: провадження регіональної політики щодо МСП, в т. ч. через реалізацію регіональних стратегій.

На сьогодні в Україні відсутня цілісна політика підтримки розвитку МСП. Майже відсутня фінансова підтримка розвитку МСП. Сприяння розвитку МСП не є пріоритетним для органів влади і тому, зазвичай, здійснюється за залишковим принципом. Інституційна спроможність органів влади, відповідальних за розвиток МСП, є низькою. Відсутня координація діяльності органів влади на національному рівні та регіональному рівнях.

У зв'язку із ліквідацією Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємства на Мінекономрозвитку покладена реалізація повноважень і функцій з питань розвитку малого та середнього підприємства.

З метою запровадження збалансованої державної політики в сфері розвитку та підтримки малого і середнього підприємства, а також забезпечення ефективного використання державних коштів на його підтримку в переважній більшості країн існує розмежування державних органів за функціями на органи, що забезпечують реалізацію державної політики розвитку підприємства, та органи,

що забезпечують формування політики і здійснюють контроль за її реалізацією. В країнах ЄС державна політика розвитку МСП, як правило, формується і контролюється центральним органом виконавчої влади у сфері економіки, а реалізація державної політики покладається на спеціально створені агентства розвитку підприємства, підпорядковані цим міністерствам. Так, у Республіці Польща формування політики у сфері підприємства здійснює Міністерство економіки, а її реалізацію — Польське Агентство Розвитку Підприємства. Зразком ефективної установи у США є Адміністрація Малого Бізнесу (SBA The US Small Business Administration). В Грузії нещодавно створена Агенція Розвитку Підприємства (Entrepreneurship Development Agency).

Відтак, для реалізації в Україні принципів Акту з питань малого бізнесу для Європи необхідно розглянути питання щодо доцільності створенні відокремленої інституції з підтримки розвитку МСП відповідно до європейської та світової практики.

У 2014 році було активізовано роботу у сфері створення сприятливого бізнес-клімату для МСП, зокрема:

- скорочено кількість дозвільних документів з 143 до 84 (Закон України від 09.04.2014 № 1193 “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру”);
- спрощено порядок відкриття бізнесу (Закон України від 15.04.2014 № 1206 “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу”); реєстрація підприємств проводиться одночасно з реєстрацією такої особи як платника податку; відмінено реєстраційний внесок юридичних та фізичних осіб; запроваджено добровільне використання печаток підприємствами;

• утворено Раду бізнес-омбудсмена (постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 691 “Про утворення Ради бізнес-омбудсмена”);

• закладено законодавчу основу для проведення державних закупівель за прозорими правилами — прийнято Закон України від 10.04.2014 № 1197 “Про здійснення державних закупівель”, відповідно до якого скорочено перелік випадків, на які не поширюється дія Закону, скорочено перелік підстав для застосування неконкурентної процедури, запроваджено обов'язковість оприлюднення всієї інформації про закупівлі, включаючи річні плани закупівель, на веб-порталі Уповноваженого органу, надано можливість замовникам застосовувати електронні засоби під час застосування процедур закупівель;

• забезпечено покращення умов ведення бізнесу та вдосконалення норм в частині запобігання ухилення від оподаткування

при трансфертному ціноутворенні (Закон України від 28.12. 2014 № 72 “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення податкового контролю за трансфертним ціноутворенням”).

Протягом 2015 року продовжено роботу у сфері дерегуляції та розвитку підприємництва:

реалізується план заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку “Україна — 2020” у 2015 році, затверджений розпорядженням Уряду від 04.03.2015 № 213-р, що забезпечить радикальну дерегуляція підприємницької діяльності та сприятиме стабілізації економіки, створенню привабливого бізнес-клімату, реальної боротьби з корупцією, створенню прозорої системи державних закупівель, ефективному управлінню державною власністю, децентралізації державної влади, укріпленню обороноздатності, досягненню енергетичної незалежності;

• встановлено мораторій щодо здійснення перевірок суб’єктів господарювання (Закон України від 28.12.2014 № 76 “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України”);

▪ скорочено перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню з 56 до 30;

▪ скасовано необхідність одержання 16 дозвільних документів, висновків, сертифікатів;

▪ запроваджено процедуру відкриття бізнесу з встановленням строку реєстрації підприємств протягом 24 годин;

▪ забезпечено перехід від обов’язкової сертифікації до загальноєвропейської системи оцінки відповідності продукції;

▪ започатковано прозорий та некорупційний механізм розподілу квот на експорт металобрухту чорних металів;

▪ зменшено надмірне адміністрування та створено більш сприятливі умови для ведення бізнесу в аграрній, харчовій галузях, сферах надкористування та працевлаштування іноземців (в тому числі скорочено на 33 позиції перелік об’єктів регулювання у сфері карантину рослин для внутрішніх перевезень, зменшено термін видачі висновку фітосанітарної експертизи з трьох днів до 24 годин, скасовано порядок державної реєстрації дієтичних харчових продуктів; ▪ підписано Програмний документ “Підтримка України з боку ЄС для перезапуску економіки” (EU SURE);

▪ підписано Угоду про започаткування проекту “Зміцнення членських бізнес-організацій малих і середніх підприємств” з Програмою розвитку Організації Об’єднаних Націй;

▪ розробляється проект Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва на період до 2020 року.

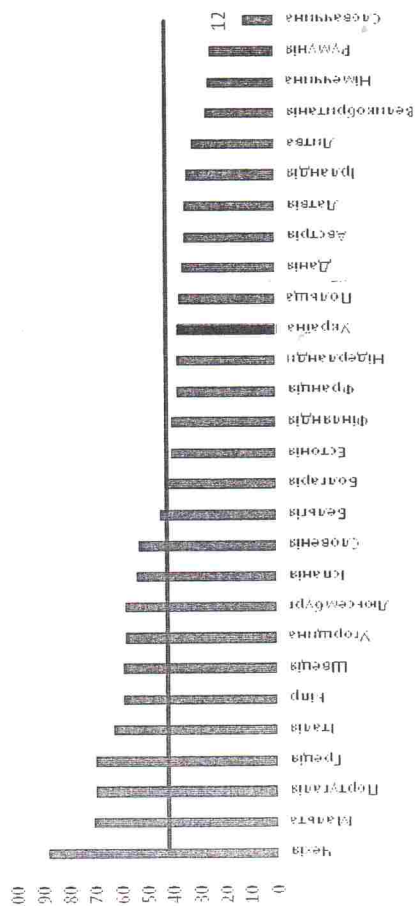

Додаток 1 Результати оцінки соціально-економічного середовища України за міжнародними рейтингами

Назва рейтингу	Складові індексів з найгіршими позиціями	Складові індексів з найкращими позиціями
Doing Business	<ul style="list-style-type: none"> • Підключення до електромережі (185 місце) • Міжнародна торгівля (154 місце) • Ліквідація підприємств (142 місце) • Сплата податків (108 місце) • Інвестиційна свобода (168 місце) • Державні витрати (163 місце) • Свобода від корупції (149 місце) • Якість інститутів (130 місце) • Ефективність ринків товарів і послуг (112 місце) • Розвиненість фінансового ринку (107 місце) • Стабільність національної валюти та цінова стабільність (99-104 місця) • Економічна діяльність (89-108 місця) • Приватна власність (78-87 місця) 	<ul style="list-style-type: none"> • Отримання кредиту (17 місце) • Забезпечення виконання контрактів (43 місце) • Реєстрація власності (59 місце) • Свобода торгівлі (46 місце) • Монетарна свобода (68 місце) • Фіскальна свобода (97 місце) • Розмір ринку (38 місце) • Вища освіта і професійна підготовка (40 місце) • Здоров’я і початкова освіта (43 місце) • Державність (26-29 місяця) • Рівень соціально-економічного розвитку (26-38 місяця) • Режим добробуту (36-46 місяця)
Index of Economic Freedom		
Global Competitiveness Index		
Bertelsmann Stiftung Transformation Index		

Джерело: Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (World, Bank report, 2015), 2015 Index of Economic Freedom: Promoting Economic Opportunity and Prosperity (Heritage Foundation, 2015), The Global Competitiveness Report 2014—2015 (World Economic Forum, 2014), Bertelsmann Stiftung Transformation Index (Bertelsmann Foundation, 2014).

Кількість МСП в розрахунку на 1 тис. жителів в Україні та країнах ЄС

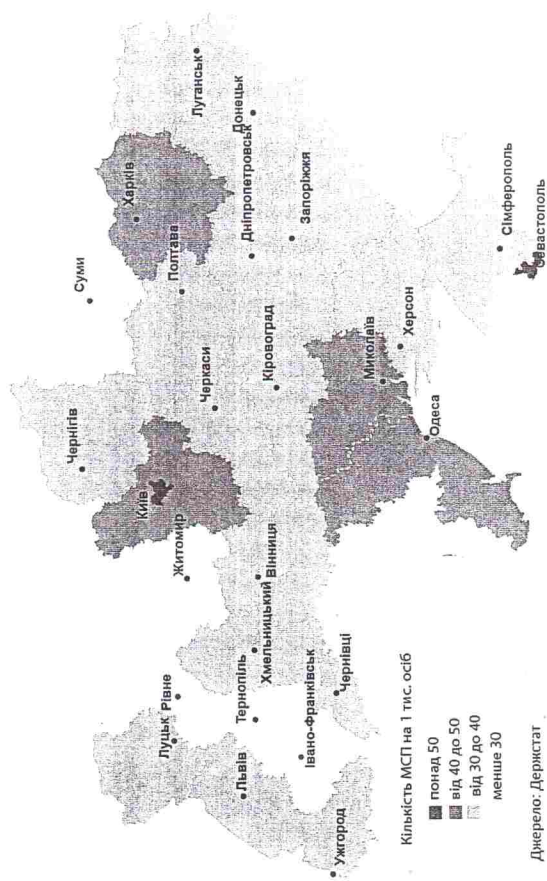
Джерело: Державна служба статистики України (2013 рік), Statistical office of the European Union (Eurostat, 2012).

Основні показники діяльності МСП з розподілом за розмірами у 2013 році

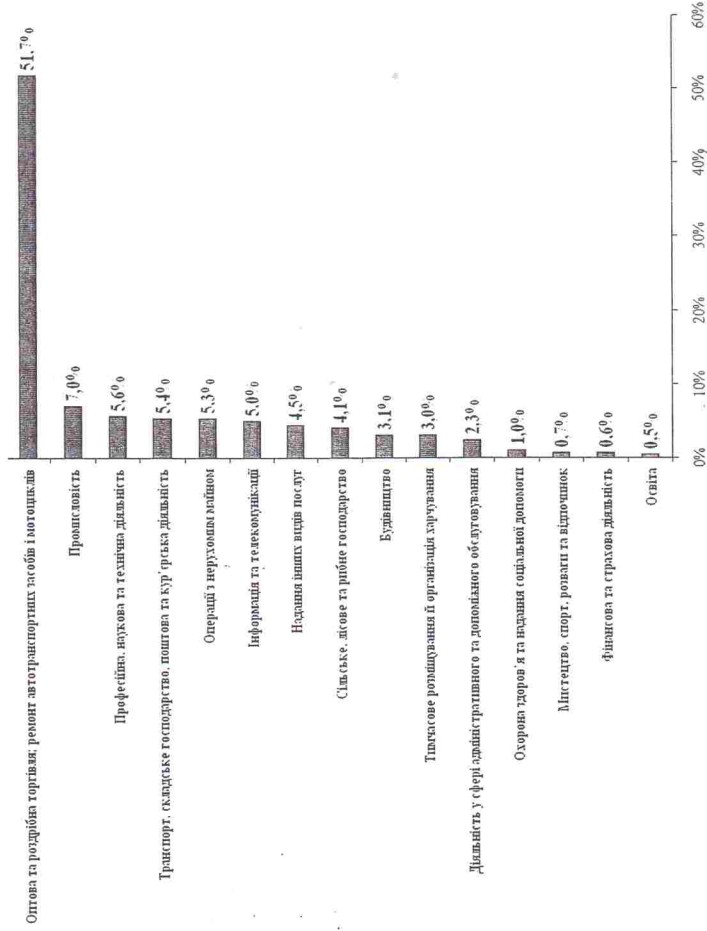
Показники	Мікро		Малі (без урахування мікропідприємців)		Середні		Великі	Всього
	ЮО	ФОП	ЮО	ФОП	ЮО	ФОП		
Кількість суб'єктів господарювання, одиниць	318 477	1 318 703	55332	9 689	18 859	351	659	1 722 070
	1 637 180		65 021		19 210			
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	795,3	2 119,8	1 215,4	160,7	3 012,1	42,1	2 363,7	9 729,1
	2 915,1		1 376,1		3 054,2			
Обсяг реалізованої продукції, (товарів, послуг), млрд.грн.	216,1	244,5	454,1	18,9	1 662,6	20,8	1 717,4	4 334,5
	460,7		473,1		1 683,3			
Середні показники								
Середня кількість зайнятих працівників	2,5	1,6	22,0	16,6	159,7	119,9	3 617,1	5,6
Середній обсяг реалізованої продукції, (товарів, послуг), тис.грн.	678,6	185,4	8 207,7	1 952	88 157,7	59 199,1	2 606056,6	2 517,0
	281,4		7 275,5		87 628,5			
Відносні показники								
Кількість суб'єктів господарювання	18,5%	76,6%	3,2%	0,6%	1,1%	0,02%	0,04%	100%
Кількість зайнятих працівників	8,2%	21,8%	12,5%	1,7%	31,0%	0,4%	24,5%	100%
Обсяг реалізованої продукції, (товарів, послуг)	5,0%	5,6%	10,5%	0,4%	38,4%	0,5%	39,6%	100%
	10,6%		10,9%		38,8%			

Джерело: Державна служба статистики України "Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва", 2014.

Регіональний розподіл МСП

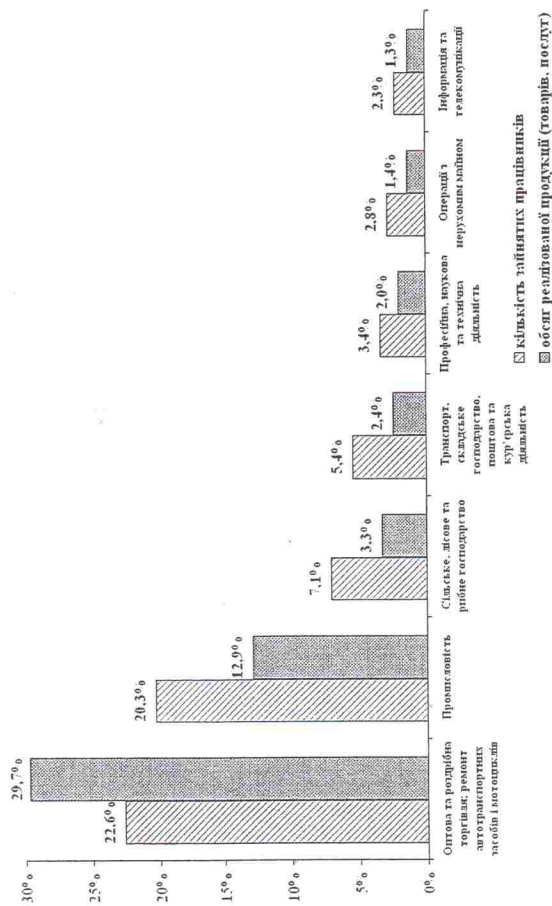

Структура розподілу суб'єктів МСП за видами економічної діяльності у 2013 році (КВЕД-2010), % до їх загальної кількості

Джерело: Державна служба статистики України "Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва", 2014.

Структура розподілу зайнятих працівників та обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) МСП за видами економічної діяльності у 2013 році (КВЕД-2010), %

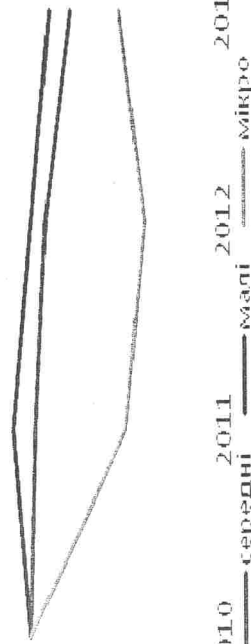

Джерело: Державна служба статистики України "Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва", 2014.

Примітка. На графіку наведено дані не за всіма видами економічної діяльності, оскільки деякі дані були відсутні протягом звітного періоду або їх було вилучено Державною службою статистики України з метою забезпечення виконання Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності інформації.

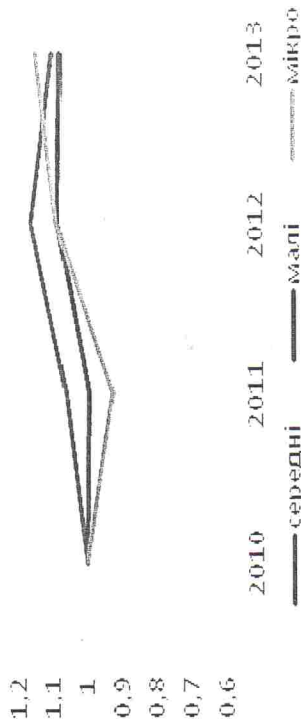
Динаміка кількості суб'єктів МСП з розподілом за їх розміром у 2010—2013 роках

- 1.1
- 1
- 0.9
- 0.8
- 0.7
- 0.6

Джерело: Державна служба статистики України "Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва", 2014.

Динаміка обсягу реалізованої продукції з розподілом за розмірами суб'єктів МСП у 2010—2013 роках

Джерело: Державна служба статистики України "Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва", 2014.

ПРОПОЗИЦІЇ

до рекомендацій парламентських слухань на тему: "Розвиток підприємництва в Україні та підтримка малого і середнього бізнесу"

З метою розвитку підприємництва в Україні, вдосконалення державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності та посилення її комплексного і системного характеру учасники парламентських слухань рекомендують:

Верховній Раді України:

реалізувати курс на розвиток підприємництва, що сприятиме відновленню соціально-економічного зростання, формуванню конкурентоспроможної економіки та середнього класу, створенню нових робочих місць та стимулюванню самозайнятості населення, розв'язанню проблеми бідності;

забезпечити розгляд і прийняття у пріоритетному порядку законопроектів, які передбачають на розгляді у Верховній Раді України і спрямовані на створення сприятливих умов розвитку малого та середнього підприємництва, зокрема дерегуляцію господарської діяльності, удосконалення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензійної та дозвільної системи, системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва;

підтримати як першочергові такі проекти Законів України:

- "Про внесення зміни до статті 7 Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" (реєстраційний номер 2039а від 8 червня 2015 р.);
- "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства у сфері державного нагляду (контролю)" (реєстраційний номер 2531а від 27 серпня 2015 р.);
- "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення дозвільних процедур у сфері зовнішньоекономічної діяльності" (реєстраційний номер 2498а від 11 серпня 2015 р.);
- "Про внесення змін до розділу III "Прикінцеві положення" Закону України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України" (реєстраційний номер 2230а від 2 липня 2015 р.);

Кабінету Міністрів України:

розробити Стратегію розвитку малого та середнього підприємництва на період до 2020 року;
адаптувати українське законодавство до положень Акта про Малий бізнес для Європи;

забезпечити розвиток інструментів підтримки малого та середнього підприємництва, зокрема мікрокредитування, гарантування кредитів, консультативної допомоги з питань нових ринків, навчання з питань

підприємництва (шкільні та університетські програми, національний портал, інформаційні кампанії, тренінги, круглі столи, семінари, конкурси бізнес-планів), впровадження "зелених" принципів підприємництва;

продовжити створення та сприяння функціонуванню об'єктів інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва відповідно до кращої міжнародної практики (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, центри трансферу технологій, спеціалізовані інноваційні та інвестиційні фонди, лізингові компанії, консультативні центри);

прискорити розроблення та подання до Верховної Ради України проєктів законів, спрямованих на дерегуляцію підприємницької діяльності;

посилити контроль за дотриманням органами виконавчої влади вимог законів та інших нормативно-правових актів у сфері підприємництва та недопущенням порушень прав суб'єктів підприємницької діяльності.

[Handwritten signature]
Кіслюк С.С.С.С.